

Образователното събитие- семинар

ПО ПРОЕКТ „4 ПО-ДОБРИ ИЗКУСТВА - ПИСАНЕ, РИСУВАНЕ, ТАНЦИ И ТЕАТЪР (4 BETTER ARTS)“
BGCULTURE-3.001-0045

ТЕМА

Занаяти и заетост

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Програма PA14 „Културно предприемачество, наследство и сътрудничество“ на Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство 2014-2021 г.

Занаяти

Традиционните занаяти са неразделен компонент на ромските групи, които формират една от най-здравите основи за групова идентичност.

Работата, най-вече под формата на определен занаят е една от най-важните съставки на ромската идентичност.

Значението на работата за персоналната идентичност може да бъде илюстрирано от многобройните значения на думата *butji* – работя на ромски. Освен общото значение „работа“, в някои групи тя се използва само когато става въпрос за ковашка работа.

Традиционните занаяти, с изключение на гадаенето, са занимания за мъже. Жените не са част от занаятчийството, въпреки че често помагат на своите съпрузи, братя и бащи в работата.

Занаяти

Има няколко основни направления в ромските занаяти.
Най-важните са:

- **Металообработване** - разделено на калайджийство и ковачество;
- **Дървообработване;**
- **Музиката като занаят;**
- **Други.**

Това разпределение не е строго. Ромите през вековете са се занимавали с най-различни дейности, за да изкарат прехраната си, доказвайки високото си ниво на адаптивност към модерните технологии.

Металообработване

Обработка на желязо

- Ковачеството е най-древния занаят на ромите;
- Това е една от основните професии на карпатските и балканските роми. В тези райони ромите са известни ковачи, но и известни производители на оръжие. Славата им била толкова голяма, че няколко унгарски крале забраняват на благородниците да си поръчват оръжия от тях без изрично разрешение. В Османската империя са били наемани като майстори на саби, директно подчинени на османската армия. Те попълват и така наречената Ченгене санджак, единица от османската армия, която включва много роми;
- Ковачеството включва и производството на земеделски сечива, домашни потреби, железни изделия за строителството – ключалки, ключове и различни типове врати, брави, порти, подкови и други.

Металообработване

Обработка на мед

- Друг занаят тясно свързан с металообработването е калайдисването на различни съдове. Тази професия все още се практикува от някои групи роми, най-вече на Балканите, в Румъния и Унгария. Калайдисването и производството на изделия от мед – тигани, тенджери, казани за ракия, домашни потреби (кани, чаши) е разпространено основно в някои подгрупи на калдърашката общност, чието име идва от Румънски căldărar/căldăraș – производител на казани;
- Технологиията и методологията на този занаят са еднакви за всички ромски групи и включват и базисни знания относно химикалите;
- Технологиията не е толкова примитивна колкото изглежда, но ромите я прилагат използвайки примитивни инструменти и техники.

Металообработване

Обработка на злато и сребро

Сред Ромите – основно в Румъния – могат да се открият и примитивни бижутери. Набавят си металите от стари монети и бижута, които купуват от местното население.

Този занаят включва производството на бижута, декорации за конски амуниции, копчета, предмети за бита и религиозни предмети – кандилници, свещници, кръстове.

Дърводелство

Друг занаят, обработката на дърво е пренесена от ромите от Индия. Дори и днес, на Балканите, в Румъния и Унгария, някои групи роми все още произвеждат дървени лъжици, корита и други прибори, от които местното население се нуждае. Голяма част от продукцията се купува от туристите като сувенир. Тези Роми се наричат лингурари (на румънски *lingurar* означава човек, който прави лъжици) в Румъния и на Балканите. В Други държави – Унгария и Хърватия те се наричат Вежаš. В България, кошничарството и обработката на дърво за също традиционни занаяти.

Музика

- Музиката е един от най-популярните традиционни ромски занаяти. Цели семейства се занимават с музика, предавайки уменията си от поколение на поколение и най-често се упражнява в група/оркестър. Свири се по различни поводи като сватби, празненства, панаири;
- Ромите често свирят по слух без да могат да четат ноти. Най-често използваните инструменти са цигулка, лютня, цимбал, акордеон (заемка от немската музика), чело, китара, гайда, пищялка, дървена флейта, тамбура, кларинет;
- Ромската музика е много важна за културите на източна Европа;
- Стилите и изпълненията на ромските музиканти вдъхновяват много европейски класически композитори като Ференц Лист и Йоханес Брамс. Отличителния звук на ромската музика е повлиял силно на болерото, джаза, фламенкото и Cante Jondo в Европа. Стилът Gypsy jazz все още се практикува сред създателите си (ромите).

Други занаяти

Гурбетчийство

Във Великобритания, може би единствената останала страна, в която традиционните ромски общности масово поддържат номадски начин на живот, повечето от ромите са самонаети и са се специализирали в много гурбетчийски занаяти. Това включва търговията на завивки, килими и домашни потреби, търговията със стоки втора употреба като коли, каравани, дрехи и обзавеждане; отглеждане на коне и расови кучета, почистване и извозване на неизползваеми стоки и боклук, най-вече скрап; външно строителство и градинарство; забавление; типичните ромски занаяти: ръчно произведени дрехи, дървени изделия и кошници, отглеждане на цветя, направа на амулети, точене на ножове, гадаене.

Други занаяти

Сезонна земеделска работа

Практикува се като полу-номадски начин на живот от Роми, които пътуват през страната и предлагат услугите си в земеделието.

Други занаяти

Куфарна търговия

В България „куфарната“ търговия започва развитието си като вид търговска дейност за доставяне на евтини дрехи и дребни дефицитни промишлени стоки от съседни страни, а в следствие тя се ограничи в закупуването на стоки от известните пазари в Димитровград и в софийския квартал „Илиянци“. В началото стоката се реализира на импровизирани или регламентирани сергии по населени места, но в наше време оцелелите през преходния период „куфарни“ търговци вече имат свои магазини. Само незначителна част от тях развиха дейността си до степен на създаване на собствена верига от престижни магазини и бутици, предлагащи по-качествени и дори маркови стоки.

В Испания и Португалия традиционните ромски групи са малки предприятия, които мобилизират цялото семейство, като например търговията по панаири и пазари стоки като дрехи, обувки, килими и други.

Други занаяти

Гадаене

От най-древни времена ромите са известни с практикуването на гадаене. През вековете те използват много методи, от кристални топки, карти Таро (твърди се, че именно ромите са ги измислили) и гледане на ръка. Гадателките претендират, че уменията им идват от свръхестествена страна. По правило, те не гадаят на други роми. В общността има други методи за предсказване на бъдещето и лекуване. Ромите често носят амулети за щастие, за да се предпазят от беди, лоши духове и болести. Също така използват билки, за да лекуват, като много от тях се използват и в конвенционалната медицина.

Други занаяти

Работа в чужбина

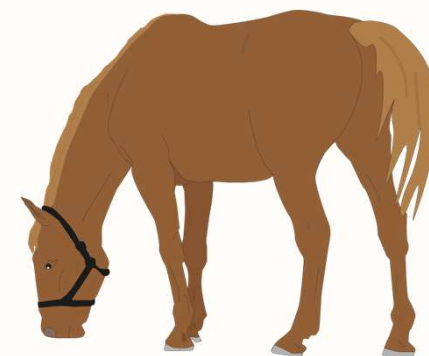
Гурбетчийството стана препитание за десетки хиляди български роми. Предпочитани страни от тях са Гърция, Италия, Испания, Португалия, Франция, Германия, Белгия, Холандия и Англия. Обикновено първо заминават мъжете, а след тях и техните съпруги и деца. Предпочитана е работата в строителството, селското стопанство, търговията и услугите. Незначителна част от тези роми се заселват трайно като се събират в колонии на родов принцип. Значителната част от тях обаче предпочитат да инвестират заработените средства по родните си места в строеж на фамилни жилища, в купуване на земя, животни и коли, в развиване на собствен бизнес.

Изгубени занаяти

Като загубени или застрашени ромски занаяти могат да се посочат:

- Обработка на кости, които се превръщат в гребени, копчета, дръжки за ножове, ръкохватки за гайда и дръжки за огнестрелни оръжия;
- Обработка на животински косми за направа на четки;
- Търговия с коне. Във всички европейски страни, ромите са известни като търговци на коне и като специалисти в отглеждането им. Търговията с коне е била основно препитание на ромите в Полша, Прибалтийските републики и Русия. Ромите номади в тези държави пътували от село на село, заедно с коне, които продавали. Този занаят е важен и за ловарите от Трансилвания и Унгария, а преданията разказват, че са имало способността да разбират езика на конете.

ЗА КОИ ДРУГИ ЗАНАЯТИ СТЕ ЗАПОЗНАТИ ВИЕ ?

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Програма PA14 „Културно предприемачество, наследство и сътрудничество“ на Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство 2014-2021 г.

Благодарим Ви за вниманието!

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Програма PA14 „Културно предприемачество, наследство и сътрудничество“ на Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство 2014-2021 г.